

יוסף שפץ
2020-1931

לפניכם חוברת לזכרו של יוסף שפץ ז"ל.
בחרנו לפתוח את החוברת עם קטע מספר שבני משפחתו עומדים להוציא,
המביא את סיפורם של יוסף ולוטי בת זוגו.

משפחתו של יוסף ניסתה את מזלה במקומות אחדים בדרום אפריקה, עד
שהתיישבו לבסוף בעיירה קטנטנה בשם אמרספורט, שם פתחו חנות כל-בו
קטנה. בקטע שלפניכם מתאר יוסף בפרטי פרטים, כהרגלו, את סביבת
ילדותו.

"עם הזמן גדלה החנות הקטנה של משפחת שפץ והתרחבה, ואף נוספו לה
כמה אגפים. יחד, היו אבא ואייבי ה Shefts Brothers - צמד אחים שפרנס
את המשפחה המורחבת. סבא אליעזר לא עבד, אך היה מגיע לחנות ומעביר
בה את זמנו. הם מכרו בצד אחד של החנות סוכר, תירס, תפוחי אדמה, מלח,
אורז, גפרורים, סיגריות, טבק, קפה, תה וכדומה ובצד אחר מכרו לנשים
המקומיות בדים. בחצר שליד החנות הוצגו למכירה מתקני חקלאות,
כגון מחרשות ומזרעות עם זרוע מרכזית שאותה היו מחברים לשני שוורים,
לסוס או לאתונות, וכן אוכפים ומושכות. הילידים, תושבי הבקתות (ה natives),
הגיעו לחנות ברגל, יחפים; נעליים לא היו חלק מהלבוש המקובל והלבוש כולו
היה בשלב ביניים, בין הלבוש של הלבנים לבין המסורת. הגברים עסקו לרוב
בגידול בקר ובצייד, או במלחמות עם שבטים אחרים, בעוד הנשים היו אמונות
על עבודות החקלאות - זריעה, עישוב וקטיף. מאחר שמדובר בתקופה שבה
טרם נעשה שימוש בכסף, היו הילידים קונים את נשותיהם תמורת פרות
שמספרן עלה ככל שעלה ייחוסה של האישה.

עסקי המשפחה פרחו, החנות התרחבה, אך אבא לא זנח את העיסוק במדע
שכה אהב. הוא היה מביא מיני כימיקלים לחנות, שהיו בה גם שני חדרים
מאחור - אחד מהם משרד והאחר מעבדה כימית - ועורך ניסויים. הוא חלם
להפוך עופרת לזהב.

באותה תקופה עוד לא היה חשמל באמרספורט והבית הואר בנרות ובמנורות
נפט. לכביסה דאגה המשרתת ועל הבישולים עמלה סבתא שהייתה מבשלת
בתנור באמצעות פחמים, שהובאו מאזור Bethal הקרובה. מים לשתייה לא
חסרו, הודות לסכר שנבנה על הנחל שעבר לאורך אמרספורט ונשפך בהמשך
אל ה Vaal River. בציידו הגבוה של הסכר היה צינור וממנו זרמו מים היישר אל
הברז בבית ובחנות. אמצעי ההובלה היו עגלות גדולות מעץ - ארבעה-חמישה
מטר אורכן, שני גלגלי עץ גדולים מאחור, ושניים - קטנים יותר - מקדימה.
על העגלה היו מעמיסים שקים של סחורות. השירותים נמצאו בחוץ והיו בנויים
בצורת ספסל עץ ומתחתיו בור ודלי. השפכים נאספו לעגלות מדי בוקר
והושלכו במקום שנועד לכך. "

יוסף שפץ - קורות חיים

יוסף נולד ביוהנסבורג ב-30.9.1931 לאמא אתל לבית הילביץ ולאבא בנימין שפץ. הוריו קראו לו ג'ראלד, וסבו מצד אמא שהיה חסיד ו"רב" לבני קהילתו, נתן לו את השם יוסף. יוסף הוא הבכור מבין חמישה ילדים: אחיו אברי חי בקיבוץ, האחות הגדולה ריינו באוסטרליה, וג'ון וברנדה נמצאות גם הן בארץ. בביה"ס היסודי בכפר היה תלמיד מצטיין. בגיל 12 עבר ללמוד בפנימייה לבנים בעיר הגדולה יוהנסבורג, וכמו אביו חלם להיות מדען. הוא השתלב מהר בחיי הפנימיה והפך למנהיג.

בשנת 1946 עברה המשפחה כולה לעיר, ויוסף הופתע לגלות שנולדה לו אחות קטנה, דודה ברנדה.

יוסף היה בתנועה מגיל 14 והיא שינתה את עולמו. הוא סיפר כי לעומת בית הספר שבו דבר, כמעט, לא הצית את דמיונו, ה"שומר הצעיר" פתח לפניו עולם רחב וחדש של רעיונות מרתקים, וגם קשרים עם אנשים מיוחדים. בתנועה הם למדו לחיות ולפעול בקבוצה, ומאוחר יותר אף להדריך. מובן, שהייתה גם הצופיות, שליוותה אותם והיוותה את הצד החזק של יוסף.

את לוטי הכיר כשהייתה עוד תלמידה במדי בית ספר, ונבחרה להיות מזכירת התנועה. תפקיד המזכיר היה למעשה התפקיד הבכיר ביותר בהנהגת התנועה. יוסף מתאר זאת כך: הייתי מגיע למשרד מדי פעם, ויום אחד זה קרה - דיברנו, והבנתי פתאום שהבחורה הזאת לא רק יפה אלא גם חכמה מאוד, ובעיקר - מנהיגה. בשנים 1953-1955 עברו יוסף ולוטי ומספר חברים נוספים ל"חוות ההכשרה". כזוג קיבלו שם "חדר

משפחה". בתוך זמן קצר מונה יוסף לסדרן עבודה ולמרכז משק ב"חוות ההכשרה".

ב-12 ביולי 1955 התחתנו יוסף ולוטי, ולמחרת כבר היו ברכבת בדרך לקייפטאון, ומשם דרך אירופה לישראל.

במהלך הטיול השתתפו במשלחת הדרום-אפריקאית לכנס בינלאומי לנוער חלוצי קומוניסטי, שהתרחש בוורשה. היה זה רגע שיא בחייהם המשותפים.

בסיום הטיול ירדו בנמל חיפה, שם חיכתה להם נעמה. הם העדיפו קיבוץ צעיר, שבו יוכלו לתרום יותר, ולהקים קיבוץ במו ידיהם, לכן בחרו בנחשון ולא בברקאי שכבר נחשב לוותיק.

הם נחשבו לחלק מהקבוצה האמריקאית שהגיעה, בערך, באותו זמן לקיבוץ.

בגיל 24 התגייס לצבא במסגרת "אימון מתקדם". הוא הצטרף לנח"ל המוצנח בתל נוף. יוסף היה גאה להיות הצנחן-קשר הראשון בנחשון.

בשנת 1958 חזרו לדרום אפריקה בשל פטירת אביה של לוטי, ושם גם נולדה ערפה, ביתם הבכורה בדצמבר חזרו לארץ ומצאו את הקיבוץ במצב כלכלי קשה. יוסף ולוטי עבדו בקיבוץ, וב-1960 נולדה נורית. שניהם כבר הרגישו מנוסים וקיבוצניקים אמיתיים, אך זמן קצר לאחר מכן נקראו לשרת את התנועה ולנסוע לדרום אפריקה.

בסיום השליחות חזרו לארץ. כשחזרו לקיבוץ השתלב יוסף בענף ההודים שהוקם באותה תקופה. יוסף הוביל את הענף במשך 10 שנים, זאת לצד תפקידים ציבוריים רבים ומגוונים,

ביניהם וועדת חינוך.

ב-1966 נולד רועי והמשפחה התרחבה ועברה לגור ב"חדר" מסודר בשיכון "למטה".

בסוף שנות ה-60 הוצע לו להיות מזכיר, והוא כמובן הסכים.

שנתיים מאוחר יותר התבקש להיות מרכז המשק. יוסף הרגיש שאין לו הכלים המתאימים לניהול והלך ללמוד במדרשת רופין. פרויקט הגמר שלו עסק בדמוגרפיה, והשפיע על אופן הניהול שלו. מתוך תפיסה רחבה בנה תוכנית ממוחשבת, ששימשה בסיס להבאת "גרעינים" של בני נוער מ"השומר הצעיר" לקיבוץ, ביניהם הגרעין הברזילאי והגרעינים "למה לא" ו"דוקא כן" הישראלים. לאחר סיום הלימודים חזר יוסף למשק וכיהן שלוש שנים כמרכז משק. במקביל לתוכנית הדמוגרפית, הכין תוכנית משקית, במטרה להגיע לעצמאות כלכלית. גם בתחום זה היה חלוץ.

יוסף הבין שמחקלאות בלבד קשה להתפרנס ודאג להקים את המפעל הראשון, מפעל הספיר הכוכבי. בהמשך הצטרף הקיבוץ למפעל לפלסטיק שהיה בנגבה, וממנו התפתח למפעל "ארן". כחלק מהתפיסה הדמוגרפית פעל יוסף להחזרת חברים לעבודה בקיבוץ, ביניהם היה שמיל. שמיל הקים את "המשרד הטכני" שהיום נקרא "נחשון תכנון מערכות מזון". יוסף התחיל בתפקידי ניהול, בקריאה וכתובה של חומרים ומכרזים באנגלית, ולאט לאט השתלב במשרד כמתכנן. יחד הקימו מטבחים לבתי מלון, לבתי חולים, למסעדות, מטבחים למפעלים, למוסדות חינוך, למוסדות ממשלתיים (כולל ה"כנסת"), ועוד – כ-6,500 פרויקטים בארץ ובעולם. בין יתר הפרויקטים בניהולו של יוסף היו "מלון היאט" בירושלים, מלונות "ישרוטל" באילת, וב-1981 בניית חדרי האוכל והמטבחים באחד מבסיסי הכוח הרב-לאומי בסיני, בעבור 17,000 חיילים. בהמשך אף ביקר במסגרת עבודתו בחשאי בירדן, לפני השלום איתם. ליוסף ולוטי היו 3 ילדים: ערפה שעבדה כפיזיותרפיסטית עם ילדים צעירים בגן שיקומי, נפטרה בשנת 2012. היא הייתה נשואה לג'יימי, ולהם שני בנים – אורן עם 4 ילדים ותומר עם ילד אחד, בסך הכול 5 נינים ועוד אחד שיוולד בקרוב. כולם חיים בנחשון. נורית שעובדת כאדריכלית, ואף תכננה לא מעט בתים בנחשון, נשואה לרפי, ובימים אלה הם עושים את דרכם חזרה לקיבוץ. להם שלושה ילדים – אור, אלה ובן, ובן נוסף ללוטי ויוסף. רועי שעובד בתחום ההייטק, נשוי לטאקו וחי באוסטרליה, ולהם ארבעה ילדים – אלי, תום, אסא ונעמי.

לפני שנתיים, בהיותו בן 86, חלה הדרדרות במצבו הבריאותי, והוא עזב את המשרד.

הוא הותיר אחריו אישה, ילדים, נכדים, 6 נינים ומורשת, וכן 3 אחיות ואח. יהי זכרו ברוך.

תודה על כל השנים הטובות שהיינו ביחד - לוטי

יוסף יקר שלי

עצוב לי מאוד שעזבת אותי אחרי ששים וחמש שנים של נישואים, ועוד מספר שנים קודם ב"השומר הצעיר". תודה על כל השנים הטובות שהיינו ביחד.

גידלנו משפחה לתפארת - ערפה, נורית ורועי - ילדים מוכשרים ומוצלחים. היום הנכדים והנינים נותנים לי אושר בעת זיקנתי. תודה על כל אלה.

עלינו ארצה לפני ששים וחמש שנה, ולמרות העבודה הקשה אף פעם לא הצטערנו.

כאשר הגענו היית צנחן עם מדים, ואחר כך עבדת בחקלאות. אף פעם לא התלוננת על עבודה קשה. עבדת בחקלאות במשך שלושים שנה. הכל עשית באהבה ובקפדנות.

בהתחלה עבדת בהשקיה בגידולי שדה, במטעים, הקמת את ענף ההודים, והיו אפילו הודים ביער ליד בית הקברות. מיד הפכת למנהל אזור ב"עוף ירושלים".

בקיבוץ היית מזכיר, מרכז משק, ומרכז ועדת חינוך. הכל עשית באהבה ועל הצד הטוב ביותר.

לפני ארבעים שנה, כמרכז משק, החלטת להחזיר מספר עובדי חוץ לעבודה בקיבוץ. אחת התוצאות מהמהלך הייתה שאתה ושמייל הקמתם משרד לתכנון מטבחים כענף בקיבוץ. אחרי ניהול המשרד הפכת גם למתכנן. אחד הפרויקטים הראשונים שלך היה תכנון ופיקוח של מטבח לאחד הבסיסים של הכוח הרב-לאומי בסיני. תכנתת הרבה מאוד מטבחים, בארץ וגם בחו"ל. נסעת לקנות ציוד למטבחים בכל אירופה. היו לך המון חברים בארץ וגם בחו"ל. היו אלו שנים

טובות מאוד. בנוסף היית חבר בדירקטוריון של מפעל "ארן" והרצית בפקולטה לחקלאות ברחובות במגמת מלונאות. עד לפני שלוש שנים עוד עבדת במשרד בגזברות ובניהול. בגיל שמונים וחמש לא מבקרים לקוחות...

לפני שנתיים חלית ולאט לאט מצבך הדרדר. הכי אהבת לבקר בשדות. אפילו ביום האחרון, לפני שאושפזת בבית חולים, הארי המסור והנאמן הרים אותך על הקלנועית ונסעתם לשדה להריח את האדמה ולראות את העץ היפה.

יקירי, אהבנו את החיים ביחד. נסענו הרבה, בילינו הרבה בקונצרטים, בהצגות, והיה לנו טוב. תנוח עכשיו באהבה על משכבך ליד בתך האהובה.

יהי זכרך ברוך.

אשתך האוהבת

מי זה אבא שלי? - נורית

אבא שלי נפטר אתמול.

כאילו ברור, כאילו צפוי, כאילו מובן. אבל מי זה אבא שלי? ומה זה נפטר?
אבא של הילדות?

האבא הכול-יכול שסימן בטחון ושהכול אפשרי?

אבא שמלווה למקלט עם פנס באדום וירוק. אבא שמסדר את ה"חדר" הכי יפה בקיבוץ, עם ספה
נפתחת, שידה מרחפת וספריה שעד היום בבית?

אבא של מנוחת אחה"צ, ראש רגליים בספה החומה?

אבא של נסיעות- נסיעות לחו"ל (כשעדיין היה זה מעשה כ"כ יוצא דופן), נסיעות לסבתא ארנה
ברחובות, נסיעות לנופש בנתניה ואח"כ לסיני?

אבא של פרטים- שמספר סרט שראה במשך זמן ארוך מהסרט עצמו?
אבא נינוח ליד אמא לחוצה.

ואולי האבא של תקופת בניית המשפחה שלי?

אבא שמסרב להיות סבא בלבד- שפותח בקריירה שניה (או שלישית ויותר) כמתכנן מטבחים
שמלווה אותנו בגאווה במרתפים של "מלון הנסיכה", מציץ לכל מטבח ומזמין לארוחות גורמה.

ואז גם סבא שמספר לנכדים על ילדותו באמרספורט, ולא מוותר לנכדים על אף פרט.

אבא פוטנטי שעובד עד גיל 86 ולא מוותר על הנהיגה- מציע לי תמיד להחזיר אותי הביתה גם
כשזה כבר לא היה אפשרי.

אבא של השנה וחצי האחרונות? ש"סגר את העסק" וחוזר לאט-לאט לאחור, ובכל זאת נהנה
מהנהיגה בקלנועית, מהנוף והטבע,

שמסביר להארי על העצים והציפורים.

אבא שלי, יוסף שפץ.

כל זה כנראה יחסר לי,

אבל עדיין לא תופסת, לא מפנימה.

ובשוך הסערה והבלבול, חושבת על הדימוי והמורשת של אבא.

מבחינתי כילדה היה כל יכול, פוטנטי, חזק, חכם, פעיל, סבלני, קיבוצניק גאה ואיש העולם הגדול. הדימוי הזה שלו לא נסדק גם בנעורים וגם במקומות בהם היה סבלני פחות, הוא ממש לא אהב את "אופרת הרוק של טומי" שהשמעתי הלוך וחזור בפטיפון בבית, וזאת רק כמטפורה ליחסו לסגנון ה"היפים" ובמיוחד לעישון.

כמורשת אני חושבת על היחס של אבא לעבודה- כל ענף או פרויקט בהם עסק היו מבחינתו הדבר החשוב והמעניין ביותר. הוא ידע להפוך אותם לאישיים ולקחת אותם צעד קדימה, מעבר לענף הקיבוצי ולעבודה היומיומית. ממנו למדתי לראות בעבודה ערך ומשמעות. להשקיע ולהנות מהתהליך והתוצאות.

אבא "המציא" מבחינתי את הרעיון של קרירה שניה כשעבר, לקראת גיל חמישים לעבוד בניהול "המשרד הטכני" ובהמשך הפך למתכנן מטבחים מעולה ומנהל שהתמודד עם הצוות במשרד, עם הקיבוץ, עם גיוס עובדים (היה חשוב לו מאוד, שהמשרד יהיה צעיר ויהווה מקום עבודה מושך לחברי נחשון) ועובדים שפרשו, ובסופו של דבר גם צלח את עידן ההפרטה ועבד עד שנה לפני מותו. לאבא הייתה חשיבה ניהולית והוא התמצא בתחומים רבים, החל מנושאים מדעיים וכלה בכלכליים. כך היה חבר בדירקטוריון של מפעל "ארן" עד ממש השנים האחרונות. לצערי זו תכונה שלא קיבלתי ממנו.

ובכל זאת לימד אותנו להיות חלק מקבוצה ומערכת, אבל לא לשכות, במקומות החשובים לעמוד על שלנו, לחשוב ולעשות גם בניגוד לדעה הרווחת. זהו איזון מאוד עדין ולא פשוט גם לו וגם לי. היה בו שילוב של שובבות ילדית, אומץ והרפתקנות לצד זהירות ובדיקה מעמיקה של רעיונות ופעולות אותם תכנן וישם. הייתה סבלנות והתייחסות לפרטים הקטנים לצד רגזנות שיכלה להתפרץ פתאום אפילו כלפי הנכדים והננינים. אדם מורכב, מענין, כובש וכריזמטי. אבא שלי.

אבא אחר - רועי

אבא לא נהג בטרקטור הכי גדול ולא שתה קפה שחור עם החברה במוסך.
לא דיבר פוליטיקה, או התווכח בלהט על נושא זה או אחר.
אבא אחר.

אבא שהקשיב למוזיקה קלאסית, אבא שיושב שעות על תשבץ באנגלית מהניו יורק טיימז.
אבא שבארוחת ערב בחדר אוכל מתעקש שנשאר לשבת עד שכולם יסיימו לאכול (ומובן שהוא אוכל
הכי לאט). קצת מרגיז ילד כאשר כל שאר הילדים כבר מזמן משחקים על
הדשא בחוץ.

אבא שונה, קצת לא שייך, אבא אנגלו-סקסי בקיבוץ ישראלי.
אבל מאחורי השמרנות משהו, הייתה בו גם שובבות ותעוזה,
כמו, למשל, כשהתגנבנו לאולם הנוסעים היוצאים בנתב"ג
הישן, אחרי שנפרדנו מברנדה והיימי בדרכם לדרום אפריקה.
"בוא, בוא, אני מכיר את המקום, בוא נראה מטוסים
ממריאים". הוא מצא דלת צדדית, יציאת חרום או משהו,
והנה אנחנו למעלה בקומת היוצאים. אני, כמובן, נלחצתי.
גם ילד יודע שלא היינו אמורים להיות שם, או אח"כ על המסלול למטה לראות מאיפה המזוודות
יוצאות...

ככל שגדלתי והתבגרתי למדתי להעריך יותר את השונות הזאת, להעריך ולכבד את האיכויות
השקטות של אבא:
את המרדנות והעקשנות לעשות את מה שהאמין שהוא נכון. כך, למשל, כשהחליט שניסע לבקר
את המשפחה בדרא"פ גם כשהקיבוץ הצביע נגד.
את החוכמה הפנימית של לדעת מתי ללחוץ ומתי לוותר, ובעיקר מבחינתי. מתי להגיד לאמא
להפסיק ללחוץ.

הייתה לאבא סקרנות אין-סופית ויכולת מדהימה להמשיך ללמוד ולחדש.
כשביקר ביפן, תוך שבועיים-שלושה ידע מספר רב של מילים. הוא כל הזמן התבונן והקשיב - מה זה
אומר, ולמה זה, ותראה את הבניין הזה...
וכמובן זה התבטא בהקמה של "המשרד הטכני" עם שמיל ועמרית, או כשלמד בעצמו תכנון מטבחים
עד שהפך למומחה בתחום, וגם הפך למרצה באוניברסיטה, ואפילו מרצה פופולרי. הוא התבדח שיש
לאוניברסיטה מרצה על תקן של פרופסור, בלי BA.

אבל בעיקר אהבתי והערכתי את הרגישות והעדינות שהיו מתחת לחזות העצורה.
אבא לא היה דברן גדול, אבל מה שלא אמר במילים הסגירו העיניים.
כשהיינו נפרדים, בדרכי חזרה לצבא או אח"כ ליפן או לאוסטרליה, היה
מחבק חיבוק קצת מגושם, חזה קשה בחזה קשה, חיבוק קצת לא נוח, אומר
"בהצלחה ותשמור על עצמך" ובעיניים, תמיד, דמעה קטנה עצורה,
לחלוחית של עצב שאומרת אתגעגע, עצוב להיפרד, תחסר.
גם לי אבא - אתגעגע, עצוב להיפרד, תחסר.

יוסף היה דמות יוצאת דופן ומיוחדת - מלכה ביטון (אונגר), בת מאומצת

יוסף שפץ, שהיה אבי המאמץ בשנים שהייתי בחברת הנוער "עומרים", הלך אתמול לעולמו. היכרותי עם יוסף ועם כל המשפחה התחילה זמן קצר לאחר שהגעתי לנחשון עם חברת הנוער "עומרים". ביום אחד נפלא, שבו טיילתי בשבילי הקיבוץ והתפעלתי משפע הפרחים הפורחים, נעמדתי סקרנית ליד משאית שעמדה ליד אחד השבילים ופרקה חפצים מעניינים:

תופים אפריקאים, תמונות מיוחדות ורהיטים שונים מאלו שיצא לי לראות עד אז בבתי החברים. מתוך המשאית הגיחו זוג הורים ושתי ילדות חמודות ששבו את ליבי. כשפטפטו באנגלית (אז לא ידעתי, את מה שנודע לי במשך הזמן, כי הם בדיוק חזרו משליחות בדרום אפריקה), הצעתי להם את עזרתי בהעברת החפצים אל הבית וחזרתי אל חדרי.

באותה תקופה חולקנו למשפחות מאמצות, ושמחתי מאוד להודעת המדריכים כי האימוץ אצל המשפחה הנפלאה הזו נפל בחלקי. וכך, במשך כל השנים הבאות ועד גיוסי לצבא, נפגשנו בכל יום בשעה 16:00.

יוסף היה דמות יוצאת דופן ומיוחדת. כשקיבל אותי יחד עם לוטי למשפחה, עשה זאת עם כל הלב והנשמה. אם לא הגעתי באיזה יום מסיבה כלשהי, שאל וחקר מדוע לא הגעתי. האימוץ בביתם ובמשפחתם היה הרבה מעבר מלבוא לשתות כוס קפה אחר הצהרים.

הייתי שותפה לכל החוויות שחווה המשפחה בשנים אלה: צורפתי לנסיעות לביקורים אצל הסבתא ברחובות. הוזמנתי לקבל את הסבים והדודים, מן הצד השני של המשפחה, שהגיעו לביקורים מחו"ל, ונסעתי עם כל המשפחה לשדה התעופה לקבל בשמחה את ברנדה והיימי שהגיעו כעולים חדשים.

ואיך אפשר לשכוח את יום לידתו של רועי, שהיה ברור מאליו שצריך לקרוא לי לנסוע עם כל המשפחה, לראות את הרך הנולד ולבקר את לוטי.

ראיתי בהערצה, כיצד יוסף, למרות שניהל את ענף ההודים, והיה מזכיר קיבוץ, דברים שדרשו ממנו שעות עבודה ארוכות, לא ויתר והגיע לראות את הילדים, כשהוא משתדל להטמיע בהם ערכים שונים, והשקיע בהם את נשמתו. בי נהג באותה מידה.

כואבת את כאבה ואת צערה של לוטי, שהזוגיות ביניהם נראתה לי תמיד כמו שני חצאים שמצטרפים לשלם אחד גדול ונפלא, ויוצרים הרמוניה קסומה של משפחה נפלאה, שגם כשענף אחד נגדע עם מותה של ערפה, עדיין היו שני ענפים מרכזיים שתמכו בעץ כולו.

ועתה נראה כי הוא נגדע בחציו, והעץ כבר לא ישוב להיות מה שהיה. כל מה שנותר לי הוא לשלוח חיבוקי תמיכה וחיזוקים ליתר הענפים.

הזיכרונות של ריינו, אחותו של יוסף

When mom and dad married, dad was Already living in Amersfoort where he had a general store selling everything from needles to kitchen ware, foodstuffs, farm equipment like tractors, ploughs etc , with a big yard where we also had a cow. There were five children, Gerry(Gerald, Yosef born 1931), Aubrey (Avri,1934), Raynor 1936), June 1940) Brenda 1946). Amersfoort had a small school which only went up to Standard 7, so if you wanted to further your education, you would have to go a bigger town as a boarder. We would ride our bikes daily to school, barefoot most of the time. It was an Africance medium school, as Amersfoort was in a farming area and the farmers were all Africaners. After school we would get together with our friends, ride our bikes, climb trees, make slingshots and shoot at anything that moved, to the annoyance of the adults. It was mostly birds or tin cans and I think Gerry was a pretty good shot. Our best friends were the Browns Ronny, Andrew and Joyce about the same age as us three. Their parents (uncle Bill, Tanta Hester---Bill was born in England and Tanta Hester was a local born Afrikaner so they also spoke English) In those days you always called elders as Oom or uncle and Tanta aunt). Tanta Hester's brother had a farming supply and storage store on the property behind the Browns and we loved playing there. There was a big hay loft and we would climb up the loft and jump down into the straw, again and again. we would also climb up the bags of grain etc. stored there. It was all such fun. There was also a big bird cage which once had chickens and this is where the boys started breeding pigeons. When the little chicks were born they sometimes needed to be kept warm, so the boys set up a room in the Brown's house with blankets and lamps to keep them warm. They would also feed them by chewing up some food and then putting the chicks little Beaks into their mouths. It was lovely to watch and we girls were allowed to watch from time to time as long as we didn't interfere!! There was a river running thru Amersfoort, but we were strictly forbidden to swim in it. A little boy had drowned there once. So at some stage the boys decided to go and swim higher up the stream, where it was fairly shallow. Well that little plan came unstuck when one evening when mom was bathing the boys, she noticed some scabs on Aubrey's back and demanded to know what they had been up to. So they had to confess. As it turned out it had nothing to do with the swimming, he had chicken pox! Which of course we all got as well. School holidays were always the same. In July we went to Durban out of the cold and into the lovely warm seasid e town. We would all pile into our car, mom and dad in the front with one of us sitting between them, given the privilege in turn. The rest of us and the nanny squeezed into the back with the excess luggage. It took 2 days to get there and we always slept over in Ladysmith

it was sometimes touch and go as to whether we would get there before the office shut because there were always emergency stops to wee or because one of us carsick, but we always got there in the end---- no cell phones to book ahead! On our way again and the game was always to give a prize (maybe a sweet or something) to the person who first spotted the sea as we headed down on the last leg. Needless to say, no seatbelts and lots of jumping and squirming to be the winner! We always stayed at the same hotel in Durban, the Seaside Hotel which was right opposite the beach with only the street and a big park and lawn bowls club taking us down onto the beach. There were always a few beautiful Indian women in their lovely brightly coloured Sari's with their big baskets laden with oranges, nartjies (mandarins), bananas etc and toffee apples which we sometimes were allowed to have. Then down onto the beach where there were deckchairs and mom and dad would always get them. You just set wherever you wanted and the beach inspectors would come round and collect the fee. Then there were all these young handsome Indian waiters in their crisp white uniforms taking orders for tea and scones, or milk shakes etc. We were always allowed to have an ice-cream between swims. Gerry's was usually an Eskimo pie (ice-cream between two biscuit wafers. I liked the water ices and I think Aubrey had a drumstick. P.S. you have probably noticed this was before June or Brenda were on the scene. There was always a Punch and Judy Show in a small stage setup on the beach. We would all sit up on the sand and watch google-eyed as the puppet show kept us amused. Some days there were talent contests. None of us were brave enough to go on stage and perform! Back for lunch at the hotel (in those days your stay at the hotel was full board and lodge--- breakfast, lunch dinner and morning afternoon and night tea). In the afternoons we would go for a drive somewhere, maybe the colourfull Indian markets or down the Esplanade where there were monkeys in the bushland. We would buy a packet of peanuts and feed the monkeys. Other school holidays and chagim we would go and stay with our grandparents in Johannesburg. Just to go back to Amersfoort, some more memories. We had a cow and every morning kleinboy (meaning small boy or man in Afrikaans- one of our male servants) would milk the cow and bring the bucket of milk to our house and mom would bring us a cup of milk in bed before we got up to get ready for school. Once our cow had a calf and it was brought to our house back yard and Gerry and Aubrey would try to ride it. We had lots of fun watching them but they never managed to get onto the poor little calf. Another time we had a goat in our back yard--- I don't know why but it was probably a part payment by one of the farmers on his bill in dad's shop. This often happened when farmers had no cash to pay for goods bought at dad's shop. Well, that goat caused lots of problems which I can now

remember with a little amusement, but back then it was not funny at all because we still had a "thunderbird" toilet outside and when we needed to use it, we had to dodge the goat to get there. It wasn't too bad getting there because the goat was not yet aware of you but when you had to get back to the house, the goat was waiting for you and ready to butt at the first opportunity! We did work out a strategy to outwit the goat. One of us would distract the goat while the other would dash to safety! I don't remember what happened to the poor .goat but I think our parents released the danger of keeping it

Those were interesting and innocent times and when Gerry and later Aubrey went to boarding school in Johannesburg to begin the next chapter of their lives, it was with some .little regret and nostalgia

העולם היה טוב איתו - רפי טוביה, חתנו

יוסף שפץ.

למרות, ועם ההכנה הארוכה שהייתה, לא קל להיפרד. יוסף נפרד מאיתנו בסבלנות ובשקט, הולך ומתמעט, מבלי לאבד את מזגו הטוב. אולי לא זקוף פיזית, אבל בנפשו, היה ונשאר בנועם, בכבוד ובאופטימיות עד הסוף.

הוא עשה זאת בדרכו. אנחנו אובדים אותו.

יוסף נפטר ב-16.8.20. בן 88 היה במותו. יוסף חי חיים מלאי עשייה, פעילות, מחשבה, הנאה, חברות ותרומה לסביבה בה היה, ולכן אפשר להגיד עליו הרבה.

אני רוצה לציין שלוש זוויות:

1. העולם היה טוב איתו... תרתי משמע...

כשיוסף היה בעולם הוא הוסיף לו. הוסיף כשמו יוסף, וכשהוא חסר, חסר משהו.

העולם היה טוב איתו בכך שניתנו לו אפשרויות, והוא גילה ולקח אותן בשתי ידיים ובגדול, בכל דבר שעשה.

העולם היה יותר טוב עם יוסף מאשר בלעדיו. לכאורה אפשר לומר זאת כמעט על כל אחד, ובכל זאת, על יוסף זה "מתאים". היה נעים לראות אותו ולהראות על ידו, להיפגש איתו, היה נעים לשבת לדבר איתו, להקשיב לו, היה נעים לעבוד איתו, היה נעים לטייל איתו, היה ממלא את הלב והנשמה לאכול איתו, היה נעים להשתתף איתו בחוויה שעבר, או לשתף בחוויה שעברת. הנוכחות שלו הייתה נעימה. כשמו כן הוא - יוסף

אפשר שזה ישמע מוזר, כי הפן הרציני והאחראי של יוסף היה בולט מאוד, והוא לא היה דברן גדול, אבל חשבתי עליו כ"איש רעים להתרועע". יוסף ידע להנות ולגרום הנאה לאחרים סביבו.

2. יוסף ראה את החיים בצורה אחרת, שכבר פחות ופחות קיימת. על פניו יוסף יכול היה לעזוב את הקיבוץ ולהרוויח יותר, לחיות ברמה חומרית גבוהה יותר, לפחות בחלק מהשלים בחייו. למיטב ידיעתי זה לא עלה על דעתו. הוא עבד שעות נוספות מעל ומעבר, לא בשביל הכסף, למרות שהיה חשוב לו שהדברים שהוא עושה הם לטובת הקיבוץ ושיהיו רווחיים. בעבור יוסף עבודה, או מדויק יותר עשייה! הייתה חשובה מאוד, עשייה כשלעצמה, ובאיכות ובקפדנות הגבוהה ביותר. הוא גילה סוד חשוב, והלך עם זה כל הדרך! העשייה האיכותית והמוקפדת הביאה לו סיפוק והנאה בחייו! מבחינה זאת הייתה לו תובנה עמוקה ביחס לחיים שלנו פה.

יוסף המקראי נמכר בכסף, והיו לו פרשיות סביב כסף. יוסף לא מכר את נפשו לכסף, והכסף לא הדביקו. התרומה, העשייה והמצוינות היו חשובים לו!

3. לפני כ-10 שנים, בבר מצווה של בן, יוסף ולוטי לקחו את בן ואותי לטיול שורשים בדרום אפריקה. שם, בדרכים הארוכות ובלילות מלאי כוכבים אחרים, כשאפשר להתרווח מעט יותר, ניתנה לי הזדמנות, כמו במנהרת זמן, להכיר אחרת את יוסף ויוסף אחר.

יוסף צעיר, מלא האנרגיות, התפוצצות של אנרגיה, יוזמה, בטחון, הרפתקנות ואידאליזם, בגיל ובמקום הזה של צעירים שהעולם שייך להם. עת חרש את הארץ הענקית לאורכה ולרוחבה עם אופנוע ובטרמפים, צעיר פרוע מצד אחד ואחראי ידען מצד שני.

הסיפורים, על התנועה, מחנות, לימודים, עבודה, חברה, קלחו ושטפו, כפי שיוסף יודע, עם אלפי פרטים, כאילו רצה שמכל החוויות האלו, משהו יישאר. בין לבין, לוטי ברגישותה, ניסתה לעזור לי לקחת אויר.

זה הוביל לרעיון לכתוב ספר זיכרונות, אני מאוד מקווה ומחכה שנזכה לקרוא אותו בקרוב. ואיך אמרה נורית - תנהג מהר ובזהירות את כל הדרך למעלה - כפי שאתה אוהב.

סבא היה זן נדיר – אורן, נכד

יש רגע מאוד לא צודק ואפילו אכזרי בדרך בה אדם עשוי לסיים את חייו. אדם שחי חיים כה מלאים, נאלץ בחוסר שליטה מוחלט לראות כיצד הוא מאבד את נכסיו הבריאותיים והנפשיים בגסיסה איטית וקורעת לב. תהליך דעיכה מייסר וכואב, בו החיים קורעים ממנו את עבודתו, את עצמאותו הגופנית והשפתית, את חירותו האישית, את מעגליו החברתיים ואף המשפחתיים. ברגע זה מלווה את האדם תחושת תסכול עצומה, כעס ותחושת השפלה, דבר המביא לאדישות ולניתוק הדרגתי מן העולם.

הניתוק הוא הדדי, גם של האדם, אבל גם של הסובבים והאוהבים אותו, אשר מתקשים להכיל את המצב המדרדר במהירות. אצל סבא היה נדמה כי הוא נע ונד בין מחשבות וחלומות, בין הבזקי זיכרון והכרת הסובבים, ובין התכנסות פנימית שלא ידענו את פשרה. הניתוק ההדרגתי מהאיש הבריא אשר היה כה מלא עניין בחיים, כפה על כולנו פרידה המאפשרת להצדיק ולהמתיק את המוות בתחושה של הקלה.

דבר אחד אני בטוח לגבי סבא. סבא לא היה מוכן שהניתוק יהיה הרושם והזיכרון איתו הוא ייפרד מהעולם. במהלך כל חייו סבא עבד מאוד קשה על מנת לזכות בהכרה על פועלו, בתנועה, בקיבוץ, ב"משרד-הטכני", ובכל מקום בו השאיר את חותמו. אני יכול להבטיח שאזכור את סבא מתקופותיו הטובות, אלו שזכיתי לראות, ואלו שזכיתי לשמוע מסיפוריו הרבים. מבחינתי הדעיכה והסיום הם רק חלקיק קטן בים גדול.

למרות שידענו שרגע הפרידה מתקרב, הפרידה הסופית מסבא הצליחה להפתיע אותי. תמיד היה לי חשד שהנוכחות של הסבים שלי בעולם היא נצחית. אני מודה מכל ליבי שניתנה לי הזכות לגדול עם סבא וסבתא כל כך קרובים. סבא היה זן נדיר, אדם שקשה שלא להבחין בתכונותיו הבולטות:

העמקה, ירידה לפרטי-פרטים, סבלנות אין קץ, הקשבה, עקשנות ותאבון עצום, כן גם לאוכל אבל בעיקר לחיים. הוא היה כל מה שלא ישראלי, וזה היה סוד ההצלחה שלו. תמיד היה נדמה לי שהוא צריך לעבוד יותר קשה, להתאמץ יותר ולהדגיש את הצלחותיו, רק משום שלא היה בן המקום, פספס בכמה שנים את ייסוד הקיבוץ והיה מוקף בישראלים.

סבא היה מגיע למסעדה בחור נידח בברזיל וישר היה מבקש לראות את המטבח. הוא היה אוכל באיטיות וביסודיות, בדרך בה היה רגיל לספר על נסיעה שעשה, או על תערוכה חדשה בה השתתף או בדרך בה היה נוהג לספר על ילדותו ועל עברו, בירידה לפרטים עד רמת היקף הקדרה וכלי הבישול בבית הוריו.

אזכור לסבא את הטיולים המשותפים בחו"ל, את ההליכה בלילה עם הסבר על כוכבים, או בעקבות צרצר אותו לא זכיתי לראות אף פעם. אזכור את הסיפורים האין סופיים אותם מאוד אהבתי על דרום אפריקה, על איך הכיר את סבתא, על הקיבוץ, אך בעיקר את הישיבה המשותפת סביב אנציקלופדיה של ההיסטוריה של העולם במאה ה-20. הייתי בן שמונה או תשע וסבא היה עובר איתי שנה שנה ומספר לי מה קרה. תוך כמה שבועות שיננו את כל האנציקלופדיה. בדיעבד אני יודע שסבא מצא אחלה פרטנר.

ודבר אחרון, לשמחתי, בחיי משפחתנו אי אפשר לדבר על סבא בלי לכרוך את סבתא בנושא. אני מתקשה להבין איך מסיימים ששים וחמש שנים של חיים משותפים. יהיה לנו מאוד קשה להתרגל למצב בו סבתא, לא סבא, מצב שבו מרבית הנוכחים כאן לא הכירו אותו. אני מאחל לסבתא שתחייה עוד שנים רבות של טעם ומשמעות, גם ללא בן זוגה ותצליח לקטוף את הפירות של הזרעים אותם היא וסבא זרעו לפני ששים וחמש שנים בדמות שמחה ונחת מהמשפחה הגדלה.

אני זוכרת אותך כסבא שהכי הערצתי - אור טוביה, נכדה

סבא היקר,

השבוע עזבת אותנו, וזה קשה, קשה לדעת שהיית, ועכשיו אתה איננו, למרות שלמעשה הרבה זמן כבר לא היית איתנו.

אבל אני לא זוכרת אותך ככה.

אני זוכרת אותך כסבא שהכי הערצתי, את החכמה השקטה שלך, האיש שטייל בכל העולם וידע הכול על הכול, את השובבות החיננית שלך.

זוכרת שתמיד התווכחת עם סבתא בארוחת שישי על כוס היין הנוספת, שמעולם לא וויתרת עליה.

זוכרת את הסבא שהסיע אותנו בכל רחבי דרום אפריקה, שלקח את כל הספארי ברורס כשפילה עצבנית רדפה אחרינו, ובכל זאת התעקשת מידי פעם לעצור ולראות את הפילה הזועמת.

זוכרת את הסבא החזק והמרשים שעבר כל-כך הרבה בחיים, אדריכל המטבחים המהולל שבכל חופשה במלון התעקש לראות את המטבח, המרצה שמדבר בשקט-בשקט וכולם מקשיבים לו, האיש שלימד אותי לאכול ארוחה הכי לאט ובתשומת לב

זוכרת את הסבא שתמיד פתר תשבצים באנגלית, והכין כוס תה עם יותר מידי לימון, את הסבא שאהב כל כך לנהוג, שלא הסכים לוותר על הרישיון כדי לבוא אלינו בשישי, ולקחת את סבתא לאופרה או לתיאטרון, את החוכמה השקטה שלך שהערצתי כל כך.

קשה להאמין שאתה כבר לא פה. בליבי תמיד תישאר הסבא הכי גבוה בקיבוץ, עם האוטו הכי נקי, עם האוכל הכי מגרה, עם הסיפורים הכי מרתקים.

וככה אני אזכור אותך וככה אני אספר אותך.

יוסף היה איש של משפחה – קיש, חבר ושכן

יוסף

אָשיר לך שיר עתיק, נושן,

אָשיר לך זמר על נושן,

היה היו לפני שנים

שני שושנים, שני שושנים.

היה זה כבר, רחוק היום,

אחד לבן, שני אדם.

זה בית ראשון מהשיר "שני שושנים" של יעקב אורלנד שהיה שליח בדרום אפריקה, כשיוסף ולטיפה היו שם, ויחד ארגנו ערבי שירה וריקודי עם.

ב 2011 חגגנו, בנחשון בשירה, את כניסתם של ותיקי נחשון לשנת ה 80 לחייהם. וזה השיר שיוסף בחר לייצגו בערב זה.

היום אנחנו נפרדים מיוסף. כמעט בן 89 במותו.

יוסף ולטיפה הצטרפו לנחשון ב-1955, כשעלו בגרעין מדרום אפריקה.

ב 1962 יצאו לשליחות תנועתית של 3 שנים בדרום אפריקה ומאז חזרתם פעל יוסף, בדרכו הייחודית, במהלך השנים כמעט בכל התפקידים המרכזיים בנחשון: מזכיר קיבוץ, 5 שנים רכז ועדת חינוך, 10 שנים מרכז ההודים, מרכז משק, וממקימי ומובילי ה"משרד הטכני" לאורך עשרות שנים. השפעתו על אופי המקום היא ייחודית ולטעמי עמוקה ומרשימה.

המפגשים משאירי החותם הראשוניים שלנו היו כשיוסף ריכז את ענף ההודים בצורה מרשימה. בימיו הענף עבר פיתוח וגידול מואצים, ובנוסף לסככות הגידול הקיימות גידרו, לגידול הודים, חלקות בחורשות המקיפות את נחשון.

בתקופה זו של הפיתוח המואץ נהגנו לומר בחיך שאין להשאיר את הבית, כשיוצאים ממנו ללא השגחה, פן נמצא הודים בחדרים כשנחזור.

תורנויות "השיווק" של ההודים היו אירוע מכונן בפני עצמו. יוסף ואנשי הצוות עוסקים ב"ספירה וקשירת" ההודים והכנסתם לכלובים, ובסוף כל שיווק נוהל "משא ומתן" בין יוסף לסוחרים שבאים לקנות. מחזה שאין שני לו. יוסף בעקשנותו, פיקחותו ושלוותו מוציא אותם מהכלים ומכריח אותם להתיישר בהתאם לדרישותיו, והם יראים ממנו ורוחשים לו כבוד רב..

ואני זוכר ויכוחים אין סופיים עם יוסף כמרכז משק, הדבק בדרכו, בעקשנותו הידועה.

בשיחה אתו הגדיר עצמו כמרכז המשק המבוגר ביותר בנחשון, מה שהיה נכון בזמנו.

זכורה לי במיוחד שיחת הקיבוץ בנושא קבלת הפרדס ליד נגבה. התפתח ויכוח אם הענף מתאים לנחשון, כיון שהקטיף דורש הרבה "עבודה שכירה".

יוסף הפעיל את כל כושר השכנוע שלו והבטיח שתוך זמן קצר לא תהיה שום בעיה, הקטיף יהיה מכני ולא ידני. עד היום ממתינים לכך.

אין לשכוח את השנים הארוכות, מעל 40, והמשמעותיות ב"משרד הטכני".

קידומו ופיתוחו לצד שמיל והבאתו למוביל בארץ בתחום המטבחים וזכייה במוניטין בינלאומי.

הארץ מלאה במלונות שהמטבח בהם תוכנן ע"י יוסף והם מהווים ציוני דרך לזיכרו.

יוסף היה איש של משפחה, אבא אוהב וחם ובעל מסור ללוטי. אדם שליו ורגוע.

ובשנים האחרונות ההליכה היומית בשדות והעבודה האין סופית בגינה הקטנטנה מאחורי הבית. ההשקיה והגיזום לאורך שעות רבות בעמידה בכריעה ובשכיבה. והיום הדרמתי בו לוטי קוראת לי ומבקשת לעזור ליוסף לקום לאחר שנשכב מתחת לשיח על מנת לגזמו ולא הצליח להתרומם. ומאז צימצום הפעילות, וההתניידות בעזרת הקלנועית והמטפל. עד בוקר יום ראשון, השבוע, בו חזרתי מהליכה בשדות וראיתי את עמרי, יפעת ונורית עומדים מחוץ לביתו על השביל ומשוחחים בשקט ביניהם. זיעה קרה עלתה בי וחששות כבדים, ופחדתי להתקרב ולשאול, ואכן תוך זמן קצר פורסם שיוסף הלך לעולמו. יהי זיכרו ברוך ונחבק בחום את לוטי, הילדים, הנכדים והנינים. "שלא תדעו עוד צער".

אין ספק שיוסף היה מתכנן ואדם יוצא דופן – עמרית, חברה לעבודה

פרידה מיוסף

את יוסף הכרתי לראשונה בסוף שנות ה-70, כאשר הצטרף לצוות המשרד הטכני בראשותו של שמיל, במטרה לנהל את המשרד.

יוסף שהגיע מניהול בתחום החקלאות, היה חדור מוטיבציה ואמביציה לרוץ קדימה ולהצליח. מה שעמד לזכותו היו הכישורים שלו, אבל לא פחות האופי הדרום-אפריקאי שלו, שהתבטא בשקט פנימי, רצינות, עקשנות ואמינות.

את ההתמקצעות בתחום המטבחים הוא רכש תוך לימוד אין סופי, שכלל השתלמויות, ביקורים פיזיים במטבחים, וקבלת אינפורמציה מקניין המזון. את הידע שצבר הוא תרגם לרמת התכנון.

הקליינטים הבינו מהר מאוד את היתרונות שלו והיכולות שלו. גם שפת האם שלו חיברה אותו עם ספקי הציוד בחו"ל, ועזרה להם לפתח ציוד שהותאם לישראל.

בהמשך עבד גם עם לקוחות רבים בחו"ל, שהבולט ביניהם היה לואיס, הבעלים של ישרוטל.

יוסף ואני, תלמידתו, בנינו בתוך המשרד צוות לתכנון מטבחים בבתי מלון. סיירנו בעולם, למדנו, השכלנו ואף גייסנו עובדים חדשים למשרד. הם עד היום מתפרנסים מתחום תכנון המטבחים.

יוסף לא עסק רק בתכנון. הוא הכשיר דור חדש של מתכנני מטבחים למלונות, אותו זכה לקחת לביקורים בפרויקטים שתכנן. בעיקר הוא אהב את הפרויקטים באילת. הוא דאג שכל אנשי המשרד יצאו ויבקרו בתערוכות מקצועיות בעולם, וילמדו מהן, אך חשוב לא פחות – ייהנו בהן! אין ספק שיוסף היה מתכנן ואדם יוצא דופן, קשוב ובעל כישורים מיוחדים. ועל כך מגיעה לו תודה גדולה מכולנו, הממשיכים את דרכו.

מאחלת לך מנוחה ושלוה.

שמחת החיים שלך הייתה מדבקת - ישראל קייני, חבר לעבודה

יוסף היקר.

לפני ארבעה ימים נפרדנו ממך בטקס צנוע במעלה הגבעה בנחשון, כל היקרים לך וגם אני. לא הייתה זאת הפתעה. בתוך הרגשת ההלם, רציתי לספר למשפחה על יוסף, שאני הכרתי במשך כ-40 שנה, מהיום בו אתה ושמיל פגשתם אותי במשרד האדריכלים שבו עבדתי בירושלים, והסכמתם להעסיק אותי במשרד התכנון בנחשון, ועד לפרידתנו הבלתי נמנעת, כשאתה בעולם הבא, ואני, עדיין, בעולם הזה. (אתה בארון שנראה קטן עליך ואני ישיש).

למדתי להכיר אותך, להעריך אותך ולאהוב אותך.

במשרד היינו צוות, ונסענו יחד, כמעט כל בוקר לירושלים, לימים עמוסי פגישות עם לקוחות באינספור הפרוייקטים. אתה, שקול, סימפאטי וענייני, משרה בטחון, וטובת הלקוח בראש מעייניך. היסודיות שלך הייתה מדהימה, והנדיבות שלך התבטאה גם בתכנון ובערך המוסף שקיבל הלקוח. היחסים האישיים והחברויות שיצרת עם אלה שהיו חלק מהעולם המקצועי, התקיימו לאורך שנים ויזכרו, ללא ספק, בכאב ובאהבה למי שאתה.

לא אשכח את סיפוריך בהליכות בשדות נחשון. יום-יום צעדנו בקצב מהיר, בהנאה שהפכה לתופעה קבועה.

שמחת החיים שלך הייתה מדבקת. בתור בן זוגך הקבוע גם בנסיעות לתערוכות ולפרוייקטים שלנו בחו"ל, שבהם תמיד קבלנו חדר ביחד, מעולם לא השתעממנו. למרות הפרש הגילים של כעשר שנים, הצלחת להתיש אותי לא פעם בספורים היסודיים עד הסגירה של תערוכת ציוד זו או אחרת. תמיד אנחנו עזבנו אחרונים.

יהי זכרך ברוך.

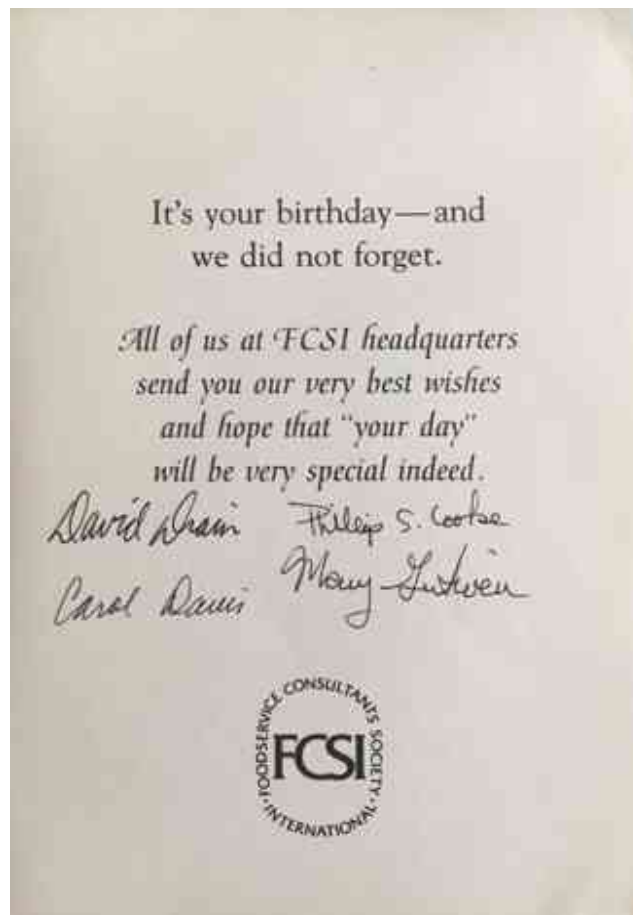

סיפור על יוסף ב"אגדות המקום" - יוסף מנתק את חבל הטבור

(היו ימים שהיה אמבולנס בנחשון וחברים עשו תורנויות הסעה).

פעם נסע יוסף עם יולדת. באמצע הדרך לירושלים היא התחילה בלידה. יוסף עצר, גמר את הלידה, אבל זכר שצריך גם לנתק את חבל הטבור.

הוא יצא מהאמבולנס, עצר אוטובוס ושאל את הנהג באדיבות אם יש לו אולר? הנהג נתן לו מחזיק מפתחות עם אולר קטן. ירד יוסף, ניתק בשלווה את חבל הטבור, ניקה בקפדנות רבה את האולר, קיפל, החזיר לנהג ונסע לבית החולים.

ברכה ליום הולדת 60 מהאגודה הבינלאומית של יועצי מזון שיוסף היה חבר בה

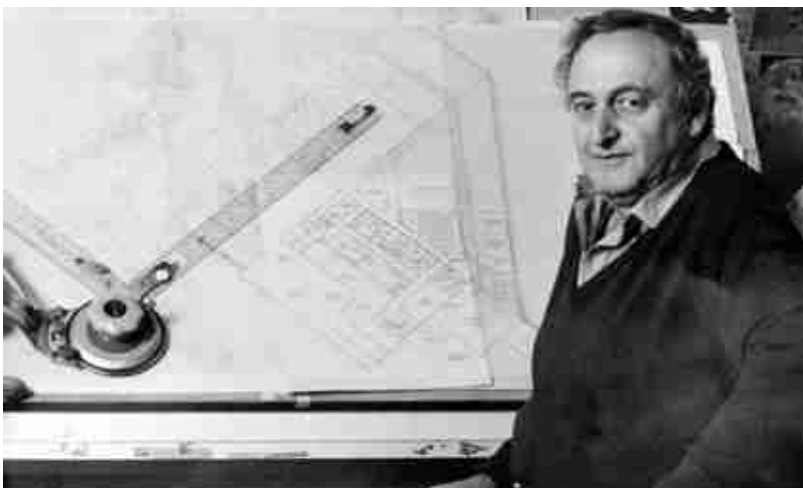

תודה על עשרות שנים של לימוד והתפתחות - איציק שטרקר, חבר לעבודה

את המשרד הטכני הכרתי לראשונה כאשר עבדתי על הוצאת "על הרכס". בתור חבר חדש בקיבוץ נחשון. עוד לפני שהבנתי מהו בכלל אותו "משרד טכני" מסתורי, כבר הספקתי להעביר בו הרבה שבתות, משתמש באוצר הבלום של מיטב השכלולים הטכניים: מכונת צילום! מכונות כתיבה!! שולחן חיתוך!!! והיו שם גם שניים - שמיל ויוסף - שאיכשהו תמיד נמצאו שם, בערבי חמישי, בימי שבת, תמיד שם, עמלים על שולחנות השרטוט הענקיים בחדריהם, מידי פעם יוצאים אל האולם הראשי, מחטטים בשורות הקטלוגים שמילאו מדפים אינסוף, וחוזרים אל עבודתם המסתורית. כאורח בעל מעמד לא ממש ברור, נזהרתי שלא להטריד אותם. אבל עם הזמן למדתי להכירם; למדתי שיוסף, למשל, גם אם החזות הלא-כל-כך צברית והריחוק הדרום-אפריקאי קצת הרתיעו בהתחלה, הוא האיש שאליו אפשר לפנות כאשר צריך עזרה טכנית, ואיכשהו, גם אם לא הירבה בחיוכים, לעולם לא ייתן לך ללכת ללא שקיבלת תשובה לכל מה שהיית זקוק לו.

כאשר נכנסתי לעבודה במשרד, בראשית שנות התשעים, היה לו בקיבוץ שם של מקום עבודה מטורף למדי - סיר לחץ של אנשים שעבדו בקרבת-יתר, עובדים בעלי טמפרמנט "אמנותי", שלעתים קרובות מידי בא לידי ביטוי במריבות שהגיעו גם לטונים גבוהים. אולם גם באותן שנים גועשות היו בו שני איים של רוגע, עוגנים של יציבות ומקצועיות ללא פשרות. כעובד חדש, ידעתי שאם צריך, אוכל להיכנס אל אחד מהשניים - שמיל ויוסף - ולקבל תשובה ועזרה בפתרון כל בעיה. אהבתי את שמיל ואת התלהבותו מכל בעיה שזרקת לפניו, אבל במהרה למדתי להוקיר גם את יוסף, ואת היסודיות בה תקף כל שאילתה, את השתיקה בדקות בהן גילגל את הדברים בראשו, את ההסברים הארוכים והמפורטים, את השאלות שהיה שואל את עצמו תוך-כדי הסבר, ואת החיוך הכמעט בלתי-נראה כאשר היה מגיע לתובנות בלתי-צפויות... ועם השנים למדתי גם לזהות את ההתלהבות מאחורי אותה יבשושיות דרום-אפריקאית מפורסמת; את העיניים הבורקות בעת הצגת מערכת קירור מרכזי במלון באילת, את הכמעט-חדווה בזמן דהירה/זחילה במנהרות השירות של אותו מלון, ו - כן, גם את ההתלהבות וחדוות הנעורים שבה הצמד הבלתי-נפרד, יוסף ולוטי, דילגו מעל לראשינו בקומזיץ יום כיפור בלתי-נשכח אחד, בדרכם לטבילה במים באילת...

במבט לאחור, אני יכול לומר שהתמזל מזלי - של כולנו! - וזכינו ללימוד ולהתפתח לצידם של שני ענקים. מאות השעות שהעברתי לצידו של יוסף בעבודה על פרויקטים מוטרפים, כמו טרמינל 3 או אחד ממלונות הענק שלו, היו עבודה קשה ומתישה, אולם, בעיקר בזכותו, גם אתגר מקצועי וחוויה לימודית. תודה על עשרות שנים של לימוד והתפתחות!

מה הזיכרון הראשון שלך מנחשון, מי האנשים הראשונים שפגשת?

כשהגעתי לנמל-חיפה באו לפגוש אותנו נציגים של הקיבוץ. אינני זוכר בדיוק מי בא. אני זוכר בביטחון שביניהם הייתה נעמה. היא הייתה המדריכה שלנו, ילדונת קטנה עם צמה שחורה, בת גילנו עם המון מנטאליות של 10 שנים מעלינו. לקח לי המון זמן להתרגל אליה, ובכלל להבדל המנטאלי. בנמל היה יכוח. הגיעו גם חבר'ה מברקאי שרצו שנבוא אליהם, אבל אצל נעמה לא היו קונצים. למרות שהנציגים מברקאי היו מבוגרים היא "חיסלה" אותם, ולנו היה ברור שאנחנו מיועדים ונוסעים לנחשון. כשהגענו לנחשון הייתה פה כבר הקבוצה-האמריקאית. לא הייתה אז הבחנה בין דוברי האנגלית ולכולם קראו "אמריקאים". שנאנו את זה. המבטא שלהם נשמע כזה הוליוודי. תמיד נראה לי שאפשר לדבר אחרת, בצורה יותר אמיתית. צריך להבין שדרום-אפריקה הייתה אז מקום נידח ופרובינציאלי. זו הייתה הפעם הראשונה שיצאתי את הארץ הזו. לא ידעתי עברית, לא הכרתי צברים וישראלים. היינו מאד שונים מהאמריקאים, אבל היחס אלינו היה כמו אל האמריקאים, יחס של זלזול. הם לא ידעו לדבר בעברית, ואלה שדיברו נתפסו כפרימיטיביים. גם האקלים והעבודה הפיזית היו קשים להם. קשה לתאר את ההבדל במנטאליות של החבר'ה שגדלו כאן לחבר'ה שבאו מהתנועה בחו"ל. אנחנו באנו עם אידיאליים ורעיונות, החבר'ה היו כאן מציאותיים. הוותיקים היו פה 5 שנים לפנינו והתחילה ביניהם נשירה. החבר'ה שבלטו אז, אינם פה היום.

הצעקנים היו רובקה, אברמל'ה, קושקוש, ג'ינג'י. בלטו גם יהודה פרייס, הגר, דרורה. הייתה קבוצה סביב יומל'ה שעמדה מהצד. חבריה עבדו בפלחה. היו עובדים ימים ארוכים, מ-4 בבוקר עד 8 בערב. השטחים היו רחוקים, במקומות שכוחי-אל, ובקושי היו רואים אותם. את השיחות הובילו אלה שהלכו, מהבקר והשלחין.

איך התגברתם? איך בתוך המצב שאתה מתאר יכולתם להסתגל?

לא התגברנו ולא הסתגלנו, וחלק עזבו, בעיקר האמריקאים. אנחנו היינו אנשים הרבה יותר צנועים. הם באו מתרבות יותר מפותחת. הם ידעו הכול. גם הצברים ידעו הכול. אבל האמריקאים ואנחנו לא יכולנו להתבטא. אז לא דיברו אנגלית, אסור היה. גם אנחנו, מתוך משמעת עצמית ניסינו לא לדבר אנגלית. זו הייתה תקופה שלאחר המנדט, כל דבר אנגלי היה שנוא. אסור היה לדבר אנגלית. זו הסיבה שלמדנו יחסית מהר עברית.

המפגש הראשון עם הישראלים היה לנו בוורשה בדרך לארץ, עם קבוצה ממק"י שקיללה את הארץ, ותיארה לנו בצבעים קודרים מה שעושים בארץ לערבים. זה היה 'שוק' רציני לפגוש ישראלים וצברים כאלה בוורשה.

כיוון שהגענו חמש שנים אחרי הראשונים, נחשבנו הרבה שנים לצעירים, למרות שהיינו בני אותו גיל. הרבה שנים הרגשנו "אזרחים סוג ב". תמיד לא נכללנו בין הוותיקים, וזה התנקם בנו במשך שנים, גם ביחס אלינו, בחוקים, ב"נקודות", ובמה מגיע ומה לא מגיע. בקיבוץ זה מאד חשוב. לא ידענו את זה, אבל למדנו זאת מהר מאד.

בהתחלה עשיתי תורנויות-מטבח וחצרנות עם יוסי מוצ'ניק. העבודה בשלחין הייתה העבודה הרצינית הראשונה שלי. הייתי אחראי על כל ההשקיה. זה נמשך זמן קצר כי הלכתי לצבא ל-3 שנים.

התנהל אז ויכוח בנושא הגיוס לצבא. הדברים לא היו ברורים. היה בלגאן. הוותיקים כאן לא עשו צבא. היו כל מיני סיפורים. הצבא היה בראשיתו. רק הקבוצה-הפולנית שירתה בצבא בצורה מסודרת. הוותיקים תבעו מהאמריקאים להתגייס לצבא, מתוך רצון שיהיו חיילים מן השורה, בלי ציפורים בראש, אבל החבר'ה האמריקאים התנגדו. אנחנו באנו מהתנועה עם רקע פציפיסטי, אנטי-מיליטריסטי, והצבא לא נתפס אצלנו כחובה. באו להסביר לנו מה זה צבא-העם, מה זה הפלמ"ח.

בסופו של דבר התגייסה קבוצה של כ-3-4 דרום-אפריקאים ו-10 אמריקאים. רוב הקבוצה לא המשיכה לאחר הטירונות. הרבה בחורות אמריקאיות היו בהריון, והבעלים רובם עברו לשל"ת. לטיפה לא הייתה בהריון ולכן אני הלכתי לאימון-מתקדם. זה היה שינוי מאד רציני בחיים שלי. פתאום נתקלתי בעם-ישראל, על צדדיו החיוביים והשליליים. עשיתי גם קורס צניחה, והייתי הצנחן הראשון בנחשון. אחר-כך עשיתי אימוני-נחיתה. בחיים לא הייתי חולם שאקפוץ מאווירון או אשוט בסירת-גומי ללב-ים. משם היינו צריכים להגיע בחתירה לחוף-הים ומשם לאיזה ג'אבל. זה היה חישול פיזי. שקלתי חצי ממה שאני שוקל היום. פתאום גיליתי שאני יכול לרוץ 20 ק"מ עם חגור-מלא, ואחר-כך עוד יכול ליהנות מעוד כמה הקפות סביב המחנה. בתקופת הצבא אבא של לוטי נפטר בדרום-אפריקה ואנחנו נסענו לשם. לא היה מקובל אז לבקש

כסף מהקיבוץ. עוד לא היה דבר כזה. קיבלנו הלוואה מהפדרציה, ואני עבדתי כ-6 חודשים כדי להזיז את ההלוואה. בזמן שהותנו בדרום אפריקה ערפה נולדה. כ-4 שנים אחרי שחזרנו לחצו עלינו שנצא לשליחות בדרום אפריקה. אנחנו לא רצינו, לכן שלחו אלינו ולקיבוץ את שלמה רוזן ואת שמעון אבידן. בסוף הסכמנו. בתקופה זו נורית נולדה. היינו שלוש שנים בשליחות, וזה סיפור בפני עצמו.

בתקופת השליחות שלנו היה גל עזיבות. אנחנו לא היינו כאן. רק קיבלנו מכתבים על כך. כשגמרתי את הצבא רציתי לעבוד במטעים. תמיד היה תור להיכנס למטעים. עבדתי שם כמה שנים. זו הייתה התקופה שבה הגיעה קבוצה מגן-שמואל לנחשון. הם היו חבר'ה מאד רציניים מבחינה רעיונית,

בעבודה ועם כושר מנהיגות. בזכותם למדנו את הביטוי "בני קיבוץ", ביטוי שמציין משהו תרבותי ועמוק, בניגוד לביטוי "תנובל'ה", שהיה מקובל עד אז.

מה קרה כאשר הגיע גרעין "נחשון"? מאיזו נחשון יותר נהנית - זו של פעם או זו של היום?

כאשר גרעין "נחשון" הגיע היה מפנה חריף. לא הייתי רוצה להגיד שזה בגלל הגרעין. גרעין "נחשון" הגיע אחרי תקופת-השפל של שנות ה-60 המוקדמות. הקיבוץ עבר טראומה קשה. אחרוני האמריקאים עזבו, ואחד אחד התחילו גם לעזוב עמודי-התווך, האנשים הקשוחים, המישקיסטיים. בתקופה הראשונה הקיבוץ היה מאד קשוח, לא רק בדברים עקרוניים. הכול היה עיקרון - ללכת עם מכנסיים כחולים קצרים, למשל. על מי שהלכה באדום היו מסתכלים כמו על משוגעת.

זה היה כך בכל מקום. אצלנו במוסד הרי-אפרים אסור היה ללכת במכנסיים שחורים, כי היה זה שיא הגינדור.

אבל אתם הייתם נערים, ואנחנו היינו חבר'ה מבוגרים. זה מצביע על כך שלא הייתה גמישות בשום דבר. אף-פעם לא יכולתי להבין את זה. מטבעי אני מרדן. לא הסכמתי עם הרבה דברים, אבל בשנים האלו לא יכולתי להתבטא. כאשר יכולתי עשיתי ושיניתי.

גרעין "נחשון" הגיע אחרי גל העזיבות הזה. לפני זה היינו קיבוץ גדול מאוד. כאשר הם הגיעו היינו 62 חברים. מי שנשאר עבר את החישול וידע שהוא רוצה להיות פה. היינו פתוחים לקלוט אנשים חדשים ורעיונות חדשים. גרעין "נחשון" היה גרעין גדול מאוד עם משמעת וליכוד פנימי, שיכול לתפקד מכל הבחינות גם בלי הקיבוץ. הם נכנסו מיד לענפים ולתפקידים מרכזיים. שנתיים אחרי זה התחילה התקופה של יציאה ללימודים.

בכל התקופות האלו לא היו לכם לבטים לעזוב, לא לחזור?

תמיד היו לבטים, אבל לבטים אמיתיים. לא היינו נשברים על דברים של מה בכך, רמת-חיים, קשיים. אני לא מאלה שיוצאים לשליחות ולא חוזרים. חלק מהאמריקאים לא היו צריכים להישבר לדעתי. עדיין הם עובדים שם קשה, לא נהיו מיליונרים. הם יכלו להישאר ולהיות קיבוצניקים טובים.

איזה גרעין הכי מוצלח בנחשון, לדעתך?

הדרום-אפריקאים, כמובן. מבחינת נחשון אני חושב שגרעין "נחשון" היה הכי טוב. מבחינה אנושית, הגרעין-הברזילאי היה נהדר, למרות הפספוס הגדול. אבל זה פספוס ארץ-ישראלי טיפוס. נלחמים לקבל עלייה, שולחים שליחים למרוקו, לרוסיה, לדרום-אמריקה, מביאים קבוצה, וכאשר הם מגיעים, איכשהו לא ערוכים לקליטה מסודרת.

מה היה מוצלח בגרעין "נחשון"?

העיתוי, הגודל, הליכוד הפנימי והחומר-האנושי. בכל גרעין, קבוצה או חברה, יש מנהיגות טבעית, האנשים שמובילים שנותנים את הטון. זה לא חייב להיות המזכיר, הגזבר. זה לא חייב להיות הצעקנים דווקא, לא זה מה שקובע. כאשר יש בקבוצה אנשים נחושים כאלה, הם נותנים את הטון.

אם אפשר היה, מה היית משנה במסלול-חיך בנחשון?

אינני מסתכל אחורה בצורה כזאת. אני שיניתי כיוון לפני שהגעתי הנה, כאשר החלטתי "לעשות עלייה". היו עלי לחצים להישאר. במשך תקופה ארוכה מאד, הדוד שלי רצה שאהיה עו"ד. גם אבא רצה שאמשיך בעסקים שלו, אבל הוא לא לחץ. הוא היה חצוי, ורצה גם שאעלה ארצה. מייד אחרי ביה"ס למדתי חקלאות. אחר-כך שיניתי להנדסה. הפסקתי את לימודי ההנדסה כי זה לא התאים לקיבוץ והלכתי לעבוד בתור שוליה של שטאנץ-מאכר, מבלטן. הנושא של תכנון היה חסר לי תמיד. אבל בכל עיסוקי בקיבוץ תמיד עסקתי גם בתכנון: בהשקייה, בהודים, בחינוך, כאשר הייתי רכז-משק. חלק מנחשון של היום אני תכננתי. רק בגיל 50 התחלתי לעסוק בתכנון עם לגיטימציה לעסוק בתכנון ולא כבדרך אגב. נכון שאם הייתי עוסק בתכנון 10 שנים קודם, הייתי מתפתח הרבה יותר בתחום זה. אבל מצד שני אהבתי את התפקידים והדברים שעסקתי בהם, תמיד הזדהיתי איתם ועשיתי אותם עד הסוף.

היה לך קטע קשה עם הנסיעה שלא אושרה. אתה מוכן להתייחס לכך?

(אחרי הקדמה ארוכה) ב-1962 יצאתי לשליחות בדרום-אפריקה. כשהגענו לשם התנועה הייתה על סף התפרקות. היו בעיות קשות. זה היה בתקופה שהקהילה היהודית של קובה ברחה והשתקעה במיאמי. הקהילה האלג'יראית השתקעה בצרפת. בדרום-אפריקה היו "מאורעות שארפוויל" ויהודים ברחו מדרום-אפריקה לקנדה ולאוסטרליה. אנחנו ניסינו להציל שם משהו. עבדנו קשה מאוד, הצלחנו לשכנע את הקהילה, שהייתה שקועה בחובות ועמדה להתפרק, הבאנו שליחים רבים על חשבונה לכל הקבוצות הקיימות, קבוצות של נוער. עם המבוגרים העסק כבר היה אבוד.

כאשר חזרנו ביקשו שארכז את ועדת-החינוך. בשבילי זה היה קיבוץ אחר. לפני זה היינו "אזרחים סוג ב", והנה מבקשים ממני לחזור ולקחת את התפקיד שהוא ציפור-הנפש של הקיבוץ. קיבלתי ועשיתי את התפקיד תקופה ארוכה מאד, כ-3 שנים. שיניתי הרבה דברים. הייתי מעיין מזכיר שני. לפני זה לא היה שום תכנון. הכול היה ברגע האחרון ומצוץ מהאצבע. אני הכנסתי את נושא התכנון של איוש צוותים, הבנייה, גנים, כיתות מסלולי-לימוד. התחלנו להוציא ללימודים מסודרים. אחר-כך ביקשו ממני שאהיה מזכיר. ישר מוועדת-חינוך הפכתי למזכיר. ובכול התקופה הזו הייתי גם רכז-היהודים. רק כאשר גמרתי להיות מזכיר הצעתי לקיבוץ שתפקיד זה יהיה פול-טיים-ג'וב.

בכל השנים שעבדתי בהודים הייתי נוכח בכל שיווק. החסרתי רק פעם אחת כשהייתי חולה. זה היה עיקרון אצלי. הענף לא היה מסודר כמו היום, היינו עושים אותו טונאז' ביערות, בחדרי-חושך. הייתה תקופה ארוכה שההודים פרנסו את הקיבוץ. כל שנה הגדלנו את ההכנסה.

אחרי שהייתי מזכיר רצו שאהיה רכז-משק. יצאתי לקורס מאד מרוכז של שנה אחת במדרשת-רופין וחזרתי ישר לריכוז-משק. זה היה בתקופת מלחמת-יום-הכיפורים, היה קשה. בתקופה זו הגיעו לארץ ההורים שלי, ואבא היה חולה מאוד. אבא ואימא גרו איתנו באותו חדר כ-10 חודשים. אבי החזיק מעמד עד הבר-מצווה של יאיר. ביום הבר-מצווה הוא לא הצליח להגיע למועדון, ובאותו לילה נפטר. אימא שלי החזיקה מעמד עוד חודשיים אחריו ונפטרה.

אחרי ריכוז-המשק חזרתי להודים, למרות שלא רציתי. והבטיחו לי שלא ארכז. אריק ונתן עבדו שם. קצת אחרי שחזרתי שניהם הסתלקו מהענף ואני המשכתי. בתקופה הזו אימא של לוטי חלתה ובתקופה האחרונה של חייה הייתה אצלנו בחדר.

אחרי כל התקופה הזו רצינו לנסוע לדרום-אפריקה לביקור משפחתי עם כל המשפחה, ולנסוע לארה"ב לטפל בדודה של לטיפה שהייתה בודדה ובמצב אנוש (בטיפול זה הצלנו את חייה). באתי לקיבוץ וביקשתי לנסוע. בכל התקופה הזו שבה ישבתי בכ-20 וועדות, לא הייתי נציג הקו-הנוקשה. כל אחד שהיה צריך לנסוע, שהצליח להסביר את עצמו, מצא אוזן קשבת. באתי ואמרתי שאני חייב לנסוע ורוצה לנסוע. במזכירות הוחלט בחיוב. זה הגיע לשיחה ובהצבעה של 11 נגד 12 החליטו שאנחנו לא נוסעים. אני זוכר שאנשים שנסעו פעמיים קודם, אנשים שאני הוצאתי אותם ללימודים, אנשים שאני הבנתי אותם כאשר הם ביקשו, הצביעו נגד. זה היה כבר אחרי ערעור, ואנחנו קמנו ונסענו.

זה היה עלבון. אינני יודע איך לתאר אותו. אתה משקיע את הכול. מרגיש שכל העולם נוסע, אתה מחזיק את הקיבוץ, שומע את הבעיות של האחרים וכאשר לך יש בעיה אז כל הצדקנים הגדולים באים להגיד לך: "זה לא בסדר שגם לך יש בעיה מדי פעם". צריך להבין את ההבדל בין מי שנולד כאן למי שבא מחו"ל. מי שהוריו בחיפה או בקיבוץ אחר, יכול לבקר אותם או לא. יש קשר רצוף, יש מקום לנסוע אליו. בשנים הראשונות זה היה מאד חריף. גם אם נוסעים פעם ב-3,4,5 או 6 שנים זה לא זה. האחיות שלי התחתנו, נולדו תינוקות, היו בריתות, פטירות ואני לא בהלוויה ולא ב"שבעה".

עד היום למרות שהמשפחה בארץ די גדולה, אני מקבל הזמנות לבר-מצוות או לחתונות, אני כותב לכולם "בפעם הבאה". איני מעז לבקש. היום אני בטוח שיש הבדל בין נסיעה לביקור משפחתי לבין טיול ושזה שונה לגמרי. רוב הגרעינים כאן הם גרעינים ארץ-ישראליים והנושא הזה לא הובן. אני למשל לא לוקח חופשות בארץ, כי אין לי מקום כזה שאליו אני רוצה לנסוע. אני לא אוהב חופשה בבתי-מלון. כאשר מדברים על שוויון, יש כאן אי-שוויון בסיסי שאינני קובל עליו, אבל כאשר מגלים חוסר הבנה טוטאלי זה מדהים.

נדמה לי שמאז אינך בא לשיחות-קיבוץ. האם לא הגיע הזמן לסלוח ולעבור לסדר-היום?

ניסיתי כמה פעמים ללכת לשיחה, קשה לי. תמיד היה לי קשה בשיחות. לא הייתי ישן בלילה אחרי השיחות. או שלא דיברתי והצטערתי שלא דיברתי, או שדיברתי והצטערתי שדיברתי. אני לא מסביר את עצמי בקלות. לפעמים כשאני מדבר, עד שאני מגיע לנקודה לוקח הרבה זמן ואנשים לא מבינים מה שאמרתי. אין לי את הכישרון הטבעי לשכנע ולדבר בשפה בהירה. בארבע עיניים אני יכול להסביר את עצמי או שאני שותק. ככל שאני מתבגר אני פחות סובלני לכול מיני שטויות. יש כאלה שתמיד מדברים ומדברים. אני נשמע אולי יהיר, קשה לי לשמוע אנשים מסויימים, וצריך לשמוע כי זאת דמוקרטיה.

אבל כך אתה מוותר על הדמוקרטיה לגמרי ואינך שותף להכרעות ואינך משפיע?

קשה לי לא ללכת, אבל יותר קשה לי ללכת. לו היה פתרון הייתי מציע. הנושא של השיחה הוא קשה שנים מחפשים פתרונות לנושא השיחה. זה לא רק אני שלא בא לשיחות. מציעים קבוצות וכל מיני דברים כאלה. צריך לחשוב על פתרון.

איזה תפקיד היית מוכן או רוצה למלא היום בקיבוץ?

פנו ופונים אלי כל פעם. בעבר הייתי עוסק בבת-אחת בכמה דברים. הייתי יושב ב-10 ועדות במקביל. בשלב מסויים הגעתי למסקנה שאם רוצים לעשות משהו טוב צריך להתמקד בו. אבא שלי היה אומר: If something is worth doing it, is worth doing well

האם אתה מודע לכך שרוב השכבה הוותיקה פרשה מתפקידיה בקיבוץ. כל אחד מצא לו פתרון שאינו דורש מעורבות בקיבוץ, מדוע לדעתך זה קרה?

יש כאן סתירה. דבר דומה קורה ב"משרד-הטכני". יש אנשים חזקים בראש, אז הם חוסמים את הדרך לדור הצעיר. אבל הדור הצעיר מתבגר ותמיד לפניו נמצאים הראשונים החזקים. זה טוב שיש תהליך חילופין.

בכל זאת פרשתם מוקדם מדי וזתם לגמרי הצידה?

קבוצת הוותיקים הצטמצמה, עברה משבר אחרי משבר. כל אחד עשה זאת כשהיה בן 18,22,26. מדוע בני 30,40 של היום לא יכולים לעשות זאת?

איזה דמויות השפיעו עליך במיוחד?

שלוש הדמויות הגדולות של המאה, והמאה שקדמה לה - איינשטיין, מרכס ופרויד.

אומרים שאתה עקשן גדול. איזה דברים מרככים את עקשנותך?

אני לא עקשן. אני לא יודע למה אומרים שאני עקשן. לעיתים אני מצטער שאינני עקשן יותר. אני מחמיר, אבל יש עולם ומלואו בין מחמיר לעקשן. אני נשאר בקיבוץ כי אני עקשן או מחמיר? עבדתי בהודים במשך שנים בגלל עקשנות? אני גדלתי בדרום-אפריקה והיו כושיות שגידלו אותנו. הן היו מדברות ב'זולו' או ב'סואזי'. הן היו נותנות שמות בשפתן לפי תכונות האופי. השם שנתנו לי היה "אמבויזו" - ופירושו "מי שבא כאשר קוראים לו".

מה מפחיד אותך?

כל דבר מפחיד אותי. אני אדם זהיר. מפחיד אותי לקפוץ מהאווירון, צלילה, תפקידים חדשים או עבודה חדשה שאני מתחיל.

מה הן חולשותיך?

נשים.

חוץ מזה?

אני אדם מופנם. זו חולשה. אני יכול לשבת בקומזיץ ערב שלם, בלי להגיד מילה ואנשים לא יזכרו אפילו שהייתי שם. יש מקומות אחרים שלא ישכחו שהייתי שם - זה הצד השני של המטבע.

מה אנשים אוהבים אצלך?

אני לא יודע. לא זוכר שמישהו פעם אמר לי. מי שמכיר אותי אוהב את חוש ההומור שלי, אני לא תמיד רציני אפילו שאני נראה ככה.

מה אתה אוהב באנשים?

אני אוהב אצל אנשים חריפות. שלא יהיה מרובעים.

מה מרגיז אותך?

שמישהו בטוח שהוא יודע הכול, ובטוח בעצמו, ולמעשה הוא לא יודע, ומה שהוא אומר אינו נכון.

מה משעמם אותך?

שום דבר לא משעמם אותי. אני לא משתעמם.

מה מרגש אותך?

גשם, פרחים, דברים יפים. הרבה דברים מרגשים אותי.

מה רצית להיות כאשר היית ילד?

נמשכתי מאד לנושא המדעים. כול דבר שקשור בהמצאות וחידושים. אני אוהב את תוכנית הטלוויזיה הערבית "חידושים והמצאות".

מה הולך ("על הרכס" פברואר 1989)

אפרופו מקצועי, תשמעו מה הבן-אדם מסוגל לעשות מתוך התמסרות מקצועית: יוסף שפץ ארח השבוע מנהל-מכירות בריטי, שהדבר הראשון אשר עניין אותו בארץ (בביקורו הראשון כאן!) היה לראות את משחק הכדורגל בין נבחרת ישראל לנבחרת וולס באיצטדיון רמת-גן. אז יוסף לא היסס יותר מיום והצטרף אליו למשחק.

תגיד יוסף, מתי הלכת בפעם האחרונה למשחק-כדורגל? אם אני זוכר נכון, משהו כמו שלושים שנה.. ואיך היה המשחק ברמת-גן? מה יש לדבר, בטלוויזיה הם משחקים הרבה יותר טוב...

יוסף "בעל הזמן האין סופי"...רן אלון

הבוקר, עם בואי הביתה אחרי צעידה יומית נוכח זריחה מרהיבה מעל מנזר לטרון, קיבלתי את הידיעה כי יוסף נפטר. לפתע נתקפתי עצב...

בתחילת דרכי בנחשון עבדתי במסגרייה ויוסף היה מרכז ענף "בעלי הכנף". מובן שהמסגרייה נתנה שירותי תיקונים ובניית דברים לכל ענפי המשק וגם לענף ההודים. יוסף היה מגיע מידי פעם, מבקש דבר מה, מכין סקיצה ומצפה לקבל את המוצר "עכשיו, כי יש לי בלילה שיווק..." היות שלמד בזמנו מבלטנות היה לו ידע בענייני מתכות ועיבודם, ולכן היו לנו פה ושם שיחות על כך.

עברו שנים והצטרפתי לעבוד ב"משרד

הטכני". 38 שנים עבדתי שם. יוסף נחשב כבעל ניסיון מירבי בתחום המלונאות. (שמיל, מייסד המשרד, היה המתכנן, בעיקר, לתחום המוסדי הכללי ובעל ניסיון עשיר. הוא פיתח הרבה מוצרים ושיטות הגשה). אמנם הוא לא היה המנטור האישי שלי, אבל, היה תמיד מוכן לעזור למצוא פתרון לכל סוגיה. יוסף היה שתקן, כי כך צריך לנהוג. בעל מקצוע. בתחום התכנון היה בעל חשיבה יצירתית והבנה של צרכי הלקוח בצורה מאוד מדויקת, עם שפע של רעיונות שיושמו במהלך השנים בעשרות העבודות שתוכננו על ידו. הוא נחשב כבר-סמכא לעניין המטבח המוסדי, ובעיקר של בתי המלון. מה שקיים במרבית המלונות הגדולים בארץ בתחום ההסעדה הוא תוצאה של רעיונות שנבטו במוחו הקודח, וברור שחלקם הועתקו על ידי מתכננים אחרים ברבות הימים. ללא ספק הילת המוניטין של ה"משרד הטכני", בזמנו, היו העבודות שתוכננו על ידי יוסף, הוא הכניס המון חידושים והמצאות הן בתחום אחסון המזון, הכנתו, בישולו והגשתו בבתי המלון. למרות הידע שצבר, היה "תלמיד חכם" תמיד חקר והתעניין וקרא ולמד, הכול ביסודיות שלעיתים הייתה קצת מוגזמת, אני זוכר סיור מקצועי איתו בחו"ל איך ניגש לתצוגות שונות של ציוד מטבחים, התכופך לראות מלמטה, בדק, לחץ, שאל והתעניין. היו יצרני ציוד שהיו מתייעצים איתו בסוגיות מאוד מורכבות, ותמיד ידע לענות. ארצנו הקטנטונת לא הספיקה ויוסף היה מוכר ברחבי העולם בענף התכנון, ויצר קשרים ברחבי תבל. לאחר שצבר המון ידע וניסיון, שמח מאוד-מאוד ללמד ולהדריך ולהסביר, ויותר שמח שתלמידיו אהבו את תורתו, חוכמתו המקצועית וגם את אנושיותו.

בעסק קיבוצי קשה להתנהל. ההתנהלות הכספית היתה חלק מההתנהלות הכללית של הקיבוץ. החלטות של מנהלי המשרד לא נאכפו פה ושם, וגם מעקבים עסקיים נערכו ברמה כללית. יוסף, כאב מאוד את חוסר הפירגון של הנהלות הקיבוץ לדורותיו כלפי "המשרד הטכני", אולי בגלל שהענף הזה היה שונה בנוף הקיבוצי, אולי בגלל ההצלחות שלו? ממש לא ברור. כל הזדמנות שרק ניתנה, יוסף היה מציף בחצי דמעה את ההצלחות של הענף מול חוסר הפירגון של מוסדות הקיבוץ. כאב לו מאוד ששנים צפצפו לו באוזן "המשרד לא מרוויח..." היו שנים שהמשרד הוזכר במיני רמז בדו"חות המשקיים ומנגד צמחו עשרות פרוייקטים מוצלחים מאוד, עם פירגון אדיר של לקוחות מרוצים, בכל קנה מידה, אפילו עולמי (כולל גם עבודות שתוכננו על ידי אחרים במשרד כמובן). אדריכלים ויזמים היו עולים לרגל למשרד ללמוד ולקבל עצה ולהזמין תכנון כאן או שם. עם הזמן צמחו עוד מתכננים לרגליו ותפסו את מקומם בצמרת המשרד, ליוסף היה קשה (בזמני כמובן) לקבל את

שילוב הדורות הזה ולמרות זאת לא חסך מאומה בעזרתו והעשרת הדור הצעיר בידע שצבר. בכל מקום בארץ יש מלון אחד או שניים ויותר, שהמטבח בהם תוכנן על ידי יוסף ומהווה ציון דרך כיד זיכרון לפועלו. הוא אהב את החיים הטובים, האוכל המשובח ושמח על מחמאה, פירגון, כבוד ומילה טובה.

יוסף מילא תפקידים רבים בקיבוץ, תמיד היה בגישה נינוחה "עם הפנים לחבר..." אך מעל לכל יוסף היה איש של משפחה, אבא אוהב וחס לילדיו ובעלה המסור של לוטי. אדם שליו ורגוע שלעיתים נדמה היה שהשעון אצלו עומד מלכת, תמיד היה לו מלא זמן..... למרות שהיו לי חילוקי דעות אישיים ומקצועיים והיו דברים שהרגיזו אותי פה ושם, ואולי גם אותו... אך אזכור את יוסף האדם באצילותו אישיותו, יושרו וכישוריו המקצועיים יוצאי הדופן. לפני כמה ימים כשהוא על הקלנועית עם המטפל שלו עבר מול ביתנו, ניגשתי עליו, הוא לא זיהה אותי רק אמר: "אאה! שלום..." והם המשיכו במסע היומי בנופי הקיבוץ שכה אהב....

ברכה של לוטי ליום ההולדת ה-60 של יוסף

לכל המשפחה, לכל ידידינו מנוער, לכל הידידים שמצאנו בדרך ארוכה ביחד, ולכולם אני מודה על שבאתם היום להשתתף בשמחתנו. קשה לחשוב שכל-כך הרבה שנים עברו. רק אתמול חגגנו את יום ההולדת ה-50 על הדשא ליד ביתנו, ורק לא מזמן היינו בתנועה, בקומונה של התנועה, בהכשרה ועלינו ארצה. כאשר היינו ילדים היו לנו מחברות עם כריכה קשה AUTOGRAPH BOOK. אנשים היו חותמים וכותבים דברי חכמה ואמרות:

" YOUR FUTURE LIES BEFORE YOU
LIKE A PATH OF UNTRODDEN SNOW
BE CAREFUL HOW YOU TREAD IT
"FOR EVERY MARK WILL SHOW

ובתרגום:

"עתידך פרוס לפניך כדרך מושלגת נקייה,
היזהר כשאתה דורך, כי כל סימן יראה בה".

הדרך שיוסף בחר ללכת בה הייתה קשה, מלאה אתגרים, מלאה תקוות- בנייה של עולם חדש כמו מילות השיר "אנו באנו ארצה לבנות ולהיבנות בה"...בדרך הזאת היו הרבה תחנות. התחנה הראשונה הייתה ב-HERBER HSE ביוהנסבורג, פנימייה לבנים יהודים שהוריהם גרו בכפר, ולא בכרך הגדול. זה סיפור בפני עצמו. מגיל 14 יוסף היה בתנועת "השומר הצעיר" וזה היה עולם ומלואו, חיים אינטנסיביים שאין כדוגמתם, מלאים דיונים אידאולוגיים על סוציאליזם, על קומוניזם, על אנרכיה, על טרוצקי והפצה של המהפכה על כדור הארץ או צמצומה, על פרויד, על יונג, וכו', וכו'. ומה עם צופיות? העולם הישן דאז נהרס על ידי היטלר, ואנו, הנוער של שנות ה-40 המאוחרות ושנות ה-50 המוקדמות לקחנו על עצמנו לבנות עולם חדש טוב יותר, צודק יותר. ליטול חלק בבניית מדינת היהודים, שהפכה להיות ארץ ישראל.

כדי להיות ראויים לכך היה עלינו לעמוד במבחנים רבים, אישיים וחברתיים. היינו צריכים להכשיר עצמנו, לוותר על לימודים באוניברסיטה, לגור בקומונה של התנועה, ללמוד לעבוד עבודה פיזית בהכשרה. יוסף דבק במטרה. שקדן ועקשן בחר בדרך זו עד סופה.

בדרך מדרום אפריקה לישראל טיילנו בטרמפים במשך 3 חודשים באירופה. בנוסף, השתתפנו באירוע עולמי גדול, "פסטיבל הנוער הדמוקרטי" בוורשה בשנת 1955. יחד איתנו השתתפו בפסטיבל זה 30 אלף בני נוער מהמערב, ו-50 אלף בני נוער מהגוש המזרחי, וכל אחד מהם האמין שהוא משתתף בבנייתו של עולם טוב יותר.

רכבות מלאות נוער מאורגן מאנגליה, איטליה, הולנד, וגרמניה דהרו לפולין. עברנו את מסך הברזל ונוכחנו לדעת שהעולם במזרח אירופה היה סגור הרמטית. זה היה המפגש הראשון בין המערב למזרח, עם פולין, ברית המועצות, סין, וכו'.

בכל תחנת רכבת הנוסעים רקדו עם אנשי הכפרים והערים. השימחה פשוט פרצה מתוך כולם במפגש הזה.

חוץ מהופעות תרבות לתפארת שכל ארץ הציבה טיילנו ביחד ודברנו עם נציגי איגודים מקצועיים שונים, בוני ספינות בגדנסק, כורים, פועלי מתכת, ועוד.

העיר וורשה הייתה, עדיין, אפורה, הרוסה מהמלחמה ונראית כתפאורה להצגה. מול האפרוריות זרחה אווירה של אמונה ושמחה שבאו לידי ביטוי בהפגנות, בצעדות, בהופעות ובסתם פגישות.

אני לא יודעת אם כל אלו שהשתתפו בפסטיבל הגשימו את חלומותיהם, אבל יוסף לא התאכזב. הוא בא לנחשון ובאופטימיות בנה, בונה וממשיך לבנות.

תחילה כאיש שלחין ואחר כך במטע. עד היום ליבו ונפשו בחקלאות. אחרי שחזרנו משליחות בדרום אפריקה ריכז יוסף את ענף ההודים והפך אותו לענף גדול וחשוב בנחשון. לאחר מכן ריכז את החינוך, והיה מזכיר ומרכז משק.

בכל עבודה ובכל תפקיד הוא הוסיף את חתימתו היצירתית. בגמר ריכוז המשק הוא פתח את "המשרד הטכני" עם שמיל כמתכנן, והוא עצמו כמנהל עסק במשרה של חצי שבוע. לא עבר זמן רב ויוסף התחיל בעצמו לתכנן מטבחים, והיום הוא, עדיין, מרכז את הענף וגם מתכנן. היום, לא מעט בזכותו, עובדים במשרד 13 אנשים שמוצאים את פרנסתם ואת סיפוקם בענף מעניין זה. בתחום תכנון מטבחים מוסדיים "המשרד הטכני" הוא המשרד הגדול ביותר בארץ.

הטענה היחידה שלי היא שיוסף חושב עדיין שהוא בן 21 ועובד שעות אין-ספור, עם אחריות גדולה מאוד.

זהו בקיצור סיפור ההצלחה שלו – כידיד, כבעל, כאב, וכסבא טוב.

וכן ירבו...

ברכה של "המשרד הטכני" ליומולדת 60

צוות "המשרד הטכני" - בארץ ובחו"ל - מברך את מנהלו מיום היווסדו - יוסף שפץ (ב-צ ולא ב-ט!), בהגיעו לגיל שישים!!!
אנו שמחים שיוסף השתחרר מכל התחייבויותיו - באילת, בנתניה, בתל-אביב ובירושלים - והצליח לבוא להשתתף איתנו בשמחתו...
מי ייתן, יוסף, ונזכה לחגוג ביחד עוד הרבה פרויקטים משותפים, שיהיו יותר מעניינים, יותר מקצועיים, יותר ריווחיים ויותר רחוקים - וכולם יצטרפו ויגדילו את "האוסף של יוסף"...
מכל צוות המשרד: שמיל, עמרית, איציק, סוזי, רן, עליזה, אלסי, עומר, דפנה. ישראל, אינה, איציק ורנית.

יוסף נוסע ב"אין כניסה" ("סיפורים חדשים" 1984)

פעם יוסף נסע לסידורים בירושלים. מרחוב יפו פנה שמאלה לכיכר-הדווידקה ונכנס ב"אין כניסה". עצר אותו שוטר ושאל אותו למה הוא נוסע ב"אין כניסה". יוסף הביט בו בעיון רב, ואמר: מצטער, לא ראיתי אותך..

הבלדה על יוסף שפץ ושאר הוותיקים - יהודה פרייס

(נכתב על ידי יהודה פרייס בעליית הגג של בית החולים הסיעודי ב-SCHONEBERG ברלין- ע"י הכנסיה האנגליקנית ברחוב הראשי. ספטמבר 30, 1991)

על נהרות ברלין שם ישבתי - לא בכיתי - בזכרי אתכם,
עוברים אל מול עיני, כולם - כולם - כולם.
כל אלה ששרדו, ואלה שאינם...
אמנם פה יש "פוצדום", "קו" ו"פרגמון"
אך הלילה הזה אני אתכם, עם ותיקי נחשון.
את מי רואות עיני?
גרי הקונדיטור (פעם קראו לו "המסגר")
זיוה ויוסקה - גם אותם אני זוכר
ויומלה עם תיק. תמיד צועק: "גנבים!"
ואחר כך בשקט: "ואצלנו רק מטומטמים".
ושמיל והגר...האין זו אילוזה
האינם בשעה זו, בגרמניה או באנדלוזיה?
ודליה ואברהם - אלופי פותרי החידונים - זוכים - יפות הם
ופתאם "אוו שכחתי" נזכרתי בתרעומת
הרי היום, ממש היום - יוסף עובר קידומת.
על כן, עד כאן, ומעתה אוסיפה
עוד כמה זיכרונות על יוסף ולטיפה.

זוכר אני עליו המון-המון דברים
פעם היינו גברים, עבדנו אז במטעים.
יוסקה ודליה נוה, ולא תאמינו – שושנה הופ אפילו.
והעבודה – עבודה, לא כמו היום "כאילו".
ובראש כולם יוסף, מה נאמר ומה נדבר
הוא היה מאוד מיוחד, כמו מעולם אחר,
בשקט, בשקט, לאט, לאט – זו הייתה דרכו.
אבל כשצריך היה לעבוד, הייתם צריכים לראות,
נטיעת תפוחים למשל: כל תנועה מדודה, הכל בחשבון
אך שורו וראו, בגמר הוא מגיע ראשון.
כך כל עבודה, אם קטיף, עישוב, או העמסת קש,
כאילו בטלן, אך בעצם סטכנוב ממש.
ושיא השיאים – בזמן האכילה, אני ממש באופוריה
הסנדביצים שלו נכנסו להיסטוריה.
חמש שכבות, קצת מיונז ונגיסה,
ורק אחר כך מגיעה הלעיסה.
לועס לאט-לאט, יש זמן, לא בוער חלילה.
והתוצאות? בגיל שישים ממש, "הבה נגילה"
גם היום ליחו לא נס, מתכנן ידוע למטבחים כשרים
ומה נאחל לו בחגו? עד מאה ועשרים.

יהודה בגלות אשכנז

